

Remissvar: SOU 2022:22 Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram

Övergripande kommentarer från Linnéuniversitetet

Linnéuniversitetet är som utbildningsanordnare av olika vårdutbildningar och forskningshuvudman för flera forskningsprojekt som syftar till att förbättra vården inte primär målgrupp för utredningen. Det finns emellertid flera områden där kombinationen forskning, utbildning och utveckling kan bidra till en effektiv och långsiktigt hållbar hälso- och sjukvård. Därför inskränker sig universitetets svar till det som behandlas under kapitel 6.

Utredningens framställning under kapitel 6 - att samma textstycken som berör läkares profession och utbildning, andra vårdprofessioner och deras utbildning samt att även forskares villkor – gör utredningen något svårläst. Exempelvis har utredningen textstycken som handlar om vårdpersonal som sjuksköterskors kompetens/utbildning sorteras in under läkares nya utbildning etc. Att skilja förutsättningarna för respektive profession hade ökat läsbarheten. Även saknas ett framlyftande av utbildning och forskning inom vårdområdet som görs vid majoriteten av universitet/högskolor som inte har läkarutbildning och därför inte direkt berörs av ALF-avtalet eller organiserat sig i universitetssjukvårdsenheten enligt modellen som beskrivs i utredningen. Här uppfattas utredningen som snäv i sin framställan.

6 God och nära vård med forskning, utbildning och utveckling

6.2 Bättre kompetensförsörjning med regionaliserad läkarutbildning och ökad VFU-samverkan mellan lärosäten och kommuner

6.2.3 Behov av ökad utbildning inom primärvården

Utbildning kräver tid, personella resurser och adekvat finansiering

I delbetänkandet God och nära vård – vård i samverkan uppges också att utbildning, oavsett var och på vilken nivå det gäller, kräver tid, personella resurser och adekvat finansiering. Alla aktörer måste ta ett aktivt ansvar och finnas med vad gäller utbildning på olika nivåer.

Inte minst påpekas detta när det gäller behovet av handledning och tillgången på handledare för att kunna möta det ökade utbildningsbehovet av yrkesgrupper såsom till exempel specialister i allmänmedicin, dietister eller distriktssköterskor

Svar:

Linnéuniversitetet stödjer det som framförs i utredningen med hänvisning till tidigare delbetänkande God och nära vård - att alla aktörer måste ta ett aktivt ansvar och finnas med vad gäller utbildning på olika nivåer. Som utredningen skriver så behöver sjukvårdshuvudmännen dela på ansvar för handledning av studenter i vårdutbildningarna.

6.2.4 Få avtal mellan lärosäten och kommuner

Utredningen har uppmärksammat att det är få kommuner som har avtal med lärosäten om verksamhetsförlagd utbildning (VFU)....//.... Den öppna jämförelsen visar att samverkansavtal om VFU mellan lärosäten och kommuner förekommer i 73 kommuner (26 procent) för något hälso- och sjukvårdsprogram

Svar:

Linnéuniversitetet tillhör visserligen de lärosäten som sedan ett par år tillbaka har VFU-avtal med ”sina” kommuner men vill samtidigt framhålla att konstruktionen som gjordes och beslutades av riksdagen då vårdhögskolorna blev del av den statliga högskolan 2000/2001 utestängde kommunerna från regleringen om ersättning för att ha studenter på VFU. Flera lärosäten och kommuner har därefter fått lov att hitta lokala vägar att hantera detta och utanför den skatteväxling som gjordes mellan dåvarande landsting och staten för att finansiera VFU. Hade kommunerna inkluderats redan från början kan bilden ha sett annorlunda ut.

6.2.10 Satsning på decentraliserad vårdutbildning

Utredningen har uppmärksammat kompetensförsörjningsbrist även inom andra yrkeskategorier än läkare och att nationella satsningar för andra yrkeskategorier pågår. Regeringen har skickat ut en inbjudan till universitet och högskolor om att inkomma med intresseanmälan för deltagande i satsning på decentraliserad vårdutbildning...//... Inför hösten 2020 ökade antalet sökande till sjuksköterskeutbildningen med 34 procent och inför hösten 2021 ökade antalet sökande med ytterligare 13 procent. Regeringen har sedan 2015 satsat på en utbyggnad av utbildningarna till sjuksköterska, barnmorska och specialistsjuksköterska. För att universitet och högskolor ska kunna ta emot fler studenter krävs att det finns platser för VFU. Brist på sådana platser är i nuläget den största flaskhalsen, enligt propositionen. Regeringen bedömer att regionernas och kommunernas medverkan i utbildning är en mycket viktig del av den framtida personalförsörjningen.

Svar:

Linnéuniversitetet ser satsningen som på utbildning på fler studieorter som viktig. Universitet har exempelvis redan idag grundutbildning till sjuksköterska på fem orter. Samtidigt måste det framhållas att det som beskrivs som en långsiktig finansierings satsning 2022-2030 är en relativt kort tidsrymd och en osäkerhet om mera permanent långsiktig finansiering kan göra att såväl lärosäten som sjukvårdshuvudmän tvekar att gå in i utökade utbildningsåtaganden. Att antalet sökande ökade till sjuksköterskeutbildningen nationellt under 2020 och 2021 kan troligen delvis förklaras med det fokus blev på sjukvården och sjuksköterskors roll under Covid-19 pandemin. Universitetet delar utredningens skrivning att bristen VFU-platser idag utgör det största hindret för expansion i flera vårdutbildningar.

6.2.11 Satsning på sjuksköterskeutbildning

Utöver att skapa kontinuerligt lärande i verksamheten behöver hälso- och sjukvården kunna möta utbildningsbehovet och ta emot studenter och elever i verksamheterna. Det är centralt att fler lärandemiljöer och utbildningsplatser utformas i vården, till exempel med utbildning av fler handledare eller utveckling av modeller för handledning.....

Svar:

Linnéuniversitetet ser positivt på satsningarna som gjorts under 2022 att stärka regioner och kommuner ekonomiskt för att dessa bland annat ska kunna bygga ut VFU för sjuksköterskor. Samtidigt vill vi framhålla att fler VFU-platser också genererar ökade kostnader för lärosätena och att det borde beaktas framåt.

6.2.12 Sökintresse, examina i läkarprogrammet och doktorandexamina

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) lyfter fram att för de flesta utbildningarna inom hälso- och sjukvård råder brist på arbetskraft i dag och att bristen kommer kvarstå 2035 med nuvarande dimensionering. Störst är bristen på sjuksköterskor som bedöms leda till ytterligare brist på specialistsjuksköterskor. UKÄ bedömer att antalet nybörjare på samtliga utbildningar inom hälso- och sjukvård behöver öka mellan 20 och 80 procent varje år jämfört med 2019. UKÄ menar att utmaningarna framöver är stora och att lärosätena inte på egen hand kan möta behoven

Svar:

Linnéuniversitetet delar bedömningen att samhällsutmaningarna med kraftigt ökat antal vårdutbildade från högskolan inte kan hanteras enkom av lärosätena.

6.2.16 Utredningens bedömningar

Bedömning: Utredningen stöder förslaget i SOU 2020:19 om att utbildning ska ingå i primärvårdens grunduppdrag.

Bedömning: De universitet som saknar regionaliserad läkarutbildning i sjukvårdsregionen bör i samverkan med regionerna utreda regionalisering av läkarutbildningen i sin sjukvårdsregion.

Bedömning: Staten bör stödja universitet och regioner i utvecklingen och etableringen av regionaliserad läkarutbildning samt ge ett permanent stöd till de som infört regionaliserad läkarutbildning.

Bedömning: Lärosäten och kommuner bör öka samverkan om verksamhetsförlagd utbildning genom fler VFU-avtal för de legitimationsyrken som förekommer i kommunal hälso- och sjukvård.

Svar:

Flera av utredningens bedömningar har kommenterats i text ovan men Linnéuniversitetet vill framhålla den positiva samverkan som redan finns lokalt mellan Linnéuniversitetet och Linköpings universitet kring den decentraliserade läkarutbildningen med studieort Kalmar.

6.3 Långsiktiga program för stöd till tvärvetenskaplig primärvårdsforskning

6.3.1 Statliga medel till forskning och utveckling

Arbetet med att bygga upp och utveckla forskningskompetens i primärvården, inklusive den kommunala hälso och sjukvården, blir därför viktiga investeringar i framtidens hälsa och välfärd.....

Svar:

Linnéuniversitetet bejakar satsningen att från staten stödja tvärvetenskaplig forskning inom primärvård. Universitetet leder/deltar i flera forskningsprojekt med syftet att tvärvetenskapligt förbättra primärvård i regioner och kommuner samt höja forskningskompetensen inom området.

6.3.9 Utredningens bedömningar

Bedömning: Regeringen bör tillsätta ett 10-årigt Nationellt samverkansprogram för forskning och utveckling för nära vård, vid

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte).

Bedömning: Regeringen bör tillsätta ett 10-årigt Nationellt program för primärvårdsforskning med fokus på allmänmedicin, vid Vetenskapsrådet (VR).

Bedömning: Regeringen bör ge Forte respektive VR i uppdrag att förbereda för programmen, analysera forskningsbehov och ta fram God och nära vård med forskning, utbildning och utveckling av

strategiska forskningsagendor i samverkan med berörda aktörer året innan medel utlyses.

Svar:

Linnéuniversitetet välkomnar förslagen på forskningsfinansiering och vill särskilt framhålla att samtliga program bör vara tvärvetenskapliga och öppna för flera forskande discipliner och deras kunskapsfält inom vård och närliggande socialtjänst.

6.4.11 Utredningens bedömningar

Bedömning: Regioner och kommuner bör stärka strukturerna för forskning och utveckling och stärka forskningsmiljön. De bör öka samverkan med lärosäten samt med varandra i dessa frågor.

Bedömning: Regionala samverkansorgan för ALF-avtalet och regioner i sjukvårdsregionen bör tillsammans utveckla förutsättningar för forskning, utbildning och utvecklingsarbete i syfte att möjliggöra universitetssjukvårdsenheter i respektive region, särskilt inom primärvården.

Bedömning: Staten bör stödja utvecklingen av universitetssjukvårdsenheter inom primärvården i fler regioner.

Bedömning: Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag till en långsiktigt hållbar struktur för forskning, utbildning och utveckling i kommunal hälso- och sjukvård inklusive former för återkommande nationell uppföljning och utvärdering.

Svar:

Linnéuniversitetet delar i stort bedömningarna men vill tillägga att högkvalitativa forsknings- och utvecklingsmiljöer kan uppstå/finns etablerade i samverkan mellan lärosäten och regioner/kommuner som per definition inte har USVE.

Yttrandet har beretts av universitetslektor Per Enarsson, prefekt för institutionen för hälso- och vårdvetenskap vid fakulteten för hälso- och livsvetenskap.